

Giresun İli ve Yöresi Ağzlarında Kadın

Received/Geliş: 04/06/2017

Serdar BULUT*

Accepted/Kabul: 01/12/2017

Öz

Ağız, bir dilin bölgeden bölgeye, yöreden yöreye hatta köyden köye değişiklik gösteren en küçük en küçük dil birimidir. Giresun ağzı, Doğu Karadeniz Bölgesi ağzlarından biridir. Çepni Türkmenlerinin Anadolu'daki önemli yerleşim merkezlerinden biri olan Giresun'da standart Türkiye Türkçesinde bilinmeyen ve kullanılmayan çok sayıda yöresel kelime mevcuttur. Bu kelimeler içerisinde kadınlarla ilgili adlandırmalar önemli bir yere sahiptir. Giresun ağzında kadın bazen anne, bazen sevgili, bazen kardeş bazen de sıradan bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bölge ağzında kadına verilen önemin göstergelerinden biridir. Giresun ağzında kadınla ilgili atasözü, deyim, dua, beddua, kalıp söz, bilmece, efsane, batıl inanç, mani ve yöresel kelime türlerinde birçok dil özelliği tespit edilmiştir. Bu kullanımlarda kadın bazen baş tacı olurken bazen de ötelenmiştir. Hatta toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı olabilecek kullanımlar da ortaya çıkmıştır. Giresun ili ve yöresinde bazen tarlada fındık toplarken, bazen pazarda süt satarken, bazen evde yemek pişirirken bazen de çocuk yetiştirirken karşımıza çıkan kadınlarımızın yöresel dil öğelerinde olumlu veya olumsuz yansımış olmaları, içinde yaşadıkları toplumun zihninde kadınların kültürel değerini de gözler önüne sermektedir.

Çalışmamızda Giresun ili ve yöresi ağzlarında yer alan kadın konulu dil öğeleri gruplandırılarak verilecektir. Bu öğeler sadece adlandırmalar noktasında ele alınacaktır. Bu sayede hem Giresun ağzında kadının önemi vurgulanacak hem de bu kültürel dil öğelerinin yok olmadan kayıt altına alınması sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Giresun İli ve Yöresi Ağzları, Türkiye Türkçesi, Ağzlar, Kadın, Kadınlarla İlgili Adlandırmalar

* Okt. Dr. Giresun Üniversitesi Türk Dili Bölümü. serdarbulut07@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0001-6286-4873

The Woman In Giresun Provincial And Local Dialects

Abstract

Dialect, are the smallest language unit that change a language from region to region, from local to region or even from country to country. Giresun dialects is one of the dialects with its own rules. Giresun region is the main home of the Chepni people and there are many words used in the dialects related to ethnicity. In these words, uses related to women has an important place. In Giresun dialects, women sometimes come out as mothers, beloved, sister and ordinary people.

This situation is one of the manifestation signs given to the woman in the region. Many language features have been identified in local word types related to women in the dialect of Giresun such as proverb, idiom, prayer, curse, mold, word, riddle. In these uses, the woman is sometimes a head crown, sometimes shifted. There have also been emerging uses that may be contrary to gender equality. In Giresun province and region our women sometimes come out as a women collecting nuts on the field, selling milk on the market, cooking at home and sometimes with children. Women regardless of whether they are positive or negative in local language this situation also reveals the cultural value of women in society's minds. In our work, the language features related to the concept of women in the dialects of Giresun province and region will be grouped.

In this regard, the importance of women will be revealed in the dialect of Giresun as well as it will be ensured that these cultural language documents will be recorded without disappearance.

Keywords: Giresun Provincial and Regional Dialects, Turkey Turkish, Dialects, Women, Gendered Proverbs and Idioms

Giriş

Kadınlar, Türk toplumu içerisinde ailenin temeli ve hanenin ana taşıyıcısı olarak toplumsal hayatta önemli bir konuma sahiptirler. Türk aile yapısı diğer ülke aile yapılarıyla karşılaştırıldığı zaman daha güçlü bir yapıdadır. Kadınlar bu aile yapısı içinde bebeklikten büyükanneliğe uzanan periyotta bazen çocuk, bazen kız kardeş, bazen abla, bazen sevgili, bazen yenge, bazen hala, bazen teyze, bazen anne, bazen kayınvalide, bazen eş, bazen kuma, bazen anneanne, bazen babaanne, bazen de nine olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aile yapısının temeli ekseriyetle evliliklerle şekil bulmaktadır. Evlilik, kadın-erkek ilişkilerine yön veren geleneksel değerlerin biçimlendirdiği bir kurumdur.

Yörük ve Çepni Türk kültüründe “kadın, evlilik için erkeğin evine gelir ve eşine itaat eder ancak erkek, kadının her işine müdahil olmaz. Hane içerisinde erkek söz sahibi olsa da hürmet edilen kadının da önemli bir yeri olup aile içi dengeleri gözetmekle birlikte erkeği öne çıkarır ve yüceltir hatta erkeğin yanında kendi özgüveni ile etkin ve güçlüdür. Aile hukukuna riayet esas olup aile içi karar mekanizmasında işler, erkek ile kadın arasında müştereken yürütülür” (Ak, 2015: 304; Ak, 2017: 308).

Türk toplumu ataerkil bir toplum yapısı içinde erkeği ve kadını eşit değerlerle donatmış olsa da erkeği bir parça ön plana çıkarmıştır. Türk aile sisteminde evin reisi baba olmakla birlikte babadan sonra evde en çok hürmet edilen anadır (Güngör, 1941’den: 43; Akt. Ak, 2017: 309). Annenin etkin olduğu Türk aile yapısı son yıllarda boşanmalarla derinden etkilenmektedir. Bu durumdan en çok kadınlar ve çocuklar zarar görmektedir. Boşanmalar, özellikle kırsal bölgelerde hoş karşılanmamakta ve *boşanmış, dul* gibi adlandırmalar insanlar arasında olumsuz anlamları bünyesinde taşımaktadır.

Türk aile sistemi içinde kız ve erkek çocuklar doğdukları andan itibaren kendilerine çizilen rollere göre hayatlarını sürdürme eğilimindedirler. Toplumun belirlediği bu cinsiyetçi kodlar özellikle kız çocuklarını sosyal çevre, aile, okul, kitle iletişim araçları, oyunlar, alışveriş gibi sosyalleşmelerinde rol oynayan tüm alanlarda etkilemektedir. Çünkü biyolojik cinsiyet, halkın kalıp yargılarının temelini oluşturmaktadır. Kızlardan iyi evlat, iyi abla, iyi gelin, iyi anne, iyi ev kadını ve iyi eş gibi birçok rol beklenmektedir. Belki de toplumun kadından beklentilerini en iyi

anlatan ifade *hanım hanımcık* kalıp sözüdür. Çünkü kadının hata yapma şansı yoktur ve tüm sorumluluklar genel olarak kadınların omuzlarındadır.

Türk dilinin ilk Türkçe sözlüğü Divânü Lügâti't-Türk'ten başlayarak günümüze gelinceye kadar geçen zaman diliminde ayakta durmayı ve kültürünü gelecek nesillere aktarmayı başaran Türk kültürü; atasözleri, deyimler, türküler, maniler, efsaneler, kalıp sözler, bilmece ve tüm bunların oluşmasını sağlayan kelimeler ile söz varlığını yeni kuşaklara ulaştırmaktadır. Bu söz varlığı içinde kadınlarla ilgili adlandırmalar önemli bir yeri oluşturmaktadır. Adlandırmalarda kadınlar cinsiyetçi rollerine ve akrabalık özelliklerine göre bazen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle bazen de toplumu ayakta tutan değerleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Giresun yöresinde kadın ailenin merkezidir. Özellikle birçok işi kadınlar yapmaktadır. Fındık yetiştirme, mısır toplama, ekmek pişirme, yemek yapma, çocuk büyütme, ot kazma, hayvan bakma gibi ailelerin geçinmesini sağlayan birçok olayda ön planda kadınlar vardır. Özellikle geçmiş zamanlarda ön planda olan imece kültürünün temelini de kadınlar oluşturmaktadır. Giresun sosyo-ekonomik hayatı içinde önemli bir role sahip olan kadınlar, yöresel ağızları oluşturan kültürel dil malzemelerinde bazen olumlu adlandırmalarıyla bezen de olumsuz adlandırmalarıyla karışımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda Giresun ili ve yöresi ağızlarında yer alan atasözleri, deyimler, türküler, efsaneler, bilmece, tekerlemeler başta olmak üzere kültürel söz varlıklarında yer alan kadınlarla ilgili adlandırmalar ele alınacaktır. Kadınlarla ilgili adlandırmalar kaynak eserlerden taranarak ve yörede kaynak kişilerden derlenerek ortaya çıkarılmıştır. Bu adlandırmalar kendi içinde gruplandırılarak verilecektir.

Atasözlerinde Kadın

Her dilde atasözleri bulunmaktadır. Atasözleri buldukları ulusun kültürel değerlerini devam ettiren hikmetli sözlerdir. Bu sözlerin kim tarafından ne zaman söylendikleri bilinmemektedir. “Atasözleri geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuştur” (Alkayış, 2013: 581). Kısahıkları ve sadelikleri ile geçmiş dönemlerde yaşanmış olan gerçeklikleri bize anlatan bu sözler atalardan kalan hikmetli tavsiyeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Atasözü kavramının Türk Dil Kurumu sözlüğündeki karşılığına bakacak olursak:

“Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt verici nitelikte söz, darbimesel” (Türkçe Sözlük, 2005: 140) şeklinde açıklandığını görürüz. Atasözü için ayrıca *İrsal-ı mesel* adlandırması da yapılmaktadır. Atasözleri gerçek manada ilk olarak sav adıyla Divânü Lügâti't Türk'te görülür. Burada kadınlarla ilgili atasözleri önemli yer tutar.

Divânü Lügâti't-Türk'ten Kadınlarla İlgili Bazı Atasözü Örnekleri

Emiglig urāgut küsēgçi bolūr (Bozkurt, 2012: 167)
Emzikli kadın iştahlı olur.

Ersek erge tegmēs, ewek ewke tegmēs (Bozkurt, 2012: 174)
Oynak kadın koca bulamaz, aceleci evine varamaz.

Yawlag tıllıg begde kerü yalñūs tül yeg (Bozkurt, 2012: 523)
Kötü dilli beyden yalnız dul kadın iyidir.

Kılnu bilse qızıl keyer, yarānu bilse yaşıl keyer (Bozkurt, 2012: 626)
Eğer (bir kadın) nasıl cilveli ve fingerdek olunacağını biliyorsa kızıl ipek giyer, nasıl alımlı ve cana yakın olunacağını biliyorsa yeşil ipek giyer.

Geleneksel Rollerile Kadın (Anne-Eş ve Ev Hanımı)

Geleneksel kültüre göre erkek çocuk geleceğin güvencesidir. Cinsiyet olarak kadın olan anneler bile erkek çocuğa farklı, kız çocuğa farklı davranmaktadır. Erkek evladı olan aileler kız evladı olan ailelerden toplum nezdinde daha üstündür. Lakin aile sistemi içinde kadın ve erkek birbirini tamamlayan iki büyük güçtür. Bunu Türk toplumunun temel destanlarından olan “Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi”nden bir örnekle anlatmak gerekirse: “Bayındır Han’ın verdiği şenliğe katılan Dirse Han’ı evladı olmadığı için kara çadıra oturturlar, altına kara keçe sererler ve önüne kara koyun yahnisi getirirler. Bu duruma içerleyen Dirse Han çok üzülür ve evladı olması için hanımıyla beraber dualar eder” (Ergin, 2009: 4-5). Görüleceği üzere Türk toplum geleneğinde kadınlar, erkekler için vazgeçilmezdir. Dirse Han, hanımının üzerine kuma getirmemiş ve çareyi yine hanımıyla beraber aramıştır. Türk aile geleneğinde tek eşlilik hâkimdir ve kadın ailenin temel taşıdır. Türk dilinin ilk yazılı kaynakları; “*Orhun Yazıtlarında birden fazla kadınla evlenmeye dair bir bilgi yoktur. Yazıtlar bize kesin ve net biçimde tek hatunun varlığından*

bahseder. Tarihi kaynaklar birden fazla hanımla evlenmeden ve bilhassa Çin prenseslerinden bahsetmekle birlikte Orhun Yazıtları gibi eski destanlarda ve Dede Korkut'ta da tek eşlilik görürüz” (Köksel, 2011: 335). Bu yönüyle kadınlar, erkeklerinin arkasındaki en büyük güç olarak karışımıza çıkar. Fakat bu destandan da anlaşılacağı üzere aileler için evlat sahibi olmak çok önemlidir. Kız ve erkek çocuklarının geleneksel aile yapısı içinde rolleri bellidir. Her başarılı erkeğin arkasında güçlü bir kadın olduğu kabul edilse de kadınlar: “Yuvayı dişi kuş yapar, Ana gibi yar olmaz, Ağlarsa anam ağlar” gibi kullanımlarda görüleceği üzere geleneksel Türk ailesi içinde bazı rollere sahiptirler. Bu durum Giresun ili ve yöresinde de benzer şekildedir.

Kadını Yücelten Atasözleri

- *Kadını eve bağlayan altın şıkırtısı değil, beşik gıcırtısıdır.*
(Anne)

Ordu şehrinde de görülen bu atasözü, kadının çocuk doğurması gerektiğini anlatan ve kadın için en önemli ziynetin çocuk olduğunu belirtir. Giresun ili ve yöresi aile yapısında da aynı şekilde kadın, çocuğunu tüm ziynetlerin önünde tutmakta ve çocuğu için tüm zorluklara göğüs germektedir. **(K.K.1)**¹

- *Anandan önce ahıra koşma.* (Anne)

Standart Türkiye Türkçesinde “Anandan önce ahıra girme.” şeklinde kullanılan atasözü, Giresun ili ve yöresi ağızlarında da genel olarak bu şekilde görülmesine rağmen Dereli ilçesi Karınca Köyü'nde “Anandan önce ahıra koşma.” şeklinde tespit edilmiştir. Bu atasözü genel olarak anne ve babalar başta olmak üzere büyüklere saygılı olunması gerektiğini öğütler. **(K.K.2)**

Anadan olur daya, hamurdan olur maya. (Anne)

Hiçbir dadı annenin yerini tutamaz ve hamurun mayası da yine kendisidir. Derme çatma araçlarla yapılan işlerden olumlu sonuç alınmayacağını da belirten bu atasözü, annelerin çocuklarının arkasındaki en önemli güç olduğunu vurgular. **(K.K.3)**

- *Eloğlu adamı sağ iken, kardeş varlı iken, ana baba ise her zaman sever.* (Anne)

Ana ve baba çocuklarını koşulsuz sever. Bu atasözü annelerin çocuklarını bir karşılık beklemeden sevdiklerini belirtir. **(K.K.4)**

¹ Kaynak kişiler **(K.K.)** kısaltması ile kaynakçadan sonra listelenmiştir.

- *Anası olmayanın babası olmaz.* (Anne) (Şebinkarahisar / Giresun) (Aksoy vd., 2009: 43)

Niğde ve Mersin’de görülen bu atasözü çocuklar için annenin önemini vurgular ve annesi olmayan çocukların yeterli sevgi ve ilgiyi göremediğini belirtir.

- *Giyen hamalsa, diken hanımdır.* (Eş) (Bulancak / Giresun) (Aksoy vd., 2009: 43)

Bir işte çalışan eve evine ekmek getiren evin erkeği ise, ev işlerini yapan ve kocasının çalıştığı işte giydiği elbiselerini diken ve temizleyen evin hanımıdır. Bu atasözü Giresun aile yapısında kadın ve erkeklerin birlikte iş gücüne katıldığını ve aile içinde eşit olduğunu gösterir.

- *Yuvayı dişi guş (kuş) yapar.* (Eş)

Hayvanlar üzerinden kadın eşleri merkezine alan bu atasözü Standart Türkiye Türkçesinde görülmektedir ve benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Kadınların Türk aile sisteminin devamlılığı açısından önemini vurgulayan atasözü, Giresun yöresinde de kadınların aile yapısı içerisinde temel yapı görevi gördüğünü belirtir.

- *Anasını gören ekmeğe, kızını gören mindere seğirdir.* (Anne ve kız evlat)

Analar ve kız evlatlar ailenin diğer üyeleri için çok değerlidir. Bu sebeple annesini gören çocuk yiyecek isterken, kızını gören anne baba da kızının ona hizmet etmesini ister. **(K.K.5)**

- *Babadan gören sofraya salar, anadan gören mindere serer.* (Anne)

Çocuklarının önünce yediren içiren babanın evlatları da aynı yoldan gider. Bu şekilde annesinden misafir ağırlamayı gören evlat da annesinin yolundan gider. Kısacası babaları gibi anneler de çocukları için örnek şahsiyetlerdir. **(K.K.5)**

Kadını Öteleyen Atasözleri

- *Erken kalkmayan avrat, söz dinlemeyen evlat, kapıda varsa at.* (Eş)

Bu atasözü standart Türkiye Türkçesinde “Erken kalkmayan avrat, söz dinlemeyen evlat, mahmuzla gitmeyen at, kapıda varsa kaldır at.” şeklinde kullanılmaktadır. Diğer yörelerde de bilinen bu atasözü Giresun’un Dereli ilçesinde “mahmuzla gitmeyen at” kısmı bazen kullanılarak bazen de kullanılmayarak tespit edilmiştir. Bu atasözü kadının erken kalkması

gerektiğini ve erken kalkıp ev işlerini yapmadığı takdirde babasının evine gönderilmesi gerektiğini anlatır. **(K.K.3)**

- Erken kalkmayan *avrat*, söz dinlemeyen evlat, mahmuzla gitmeyen at, kapıda varsa kaldır at. (Eş)

Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan ve bu sebeple diğer yörelerde de bilinen bu atasözü Giresun'un Dereli ilçesinde “mahmuzla gitmeyen at” kısmı bazen kullanılarak bazen de kullanılmayarak tespit edilmiştir. Bu atasözü kadının erken kalkması gerektiğini ve erken kalkıp ev işlerini yapmadığı takdirde babasının evine gönderilmesi gerektiğini anlatır. **(K.K.3)**

- Keçiden katığım var deme, *karıdan* yardımım var deme. (Eş)

Koyun ve inek yoksa keçinin sahibine katkısının çok az olacağı gibi kadınların da evin erkeklerine yardımı olmayacağını anlatır. Katık: Yağı alınmış yoğurt, ayran. **(K.K.3)**

- Keçiden katığım var deme, eşekten atım var deme, *karıdan* yardımım var deme. (Eş)

Koyun ve inek yoksa keçinin sahibine katkısının çok az olacağı gibi eşekler de atın yerini tutamaz. Bu atasözü de kadınların bu şekilde evin erkeklerine yardımı olmayacağını anlatır. Katık: Yağı alınmış yoğurt, ayran. **(K.K.3)**

- Dağa ev yapma yel alır, dere kenarından yer alma sel alır, ihtiyarsan *genç karı* alma el alır. (Eş)

Bu atasözü, dağa yapılan evi yel alacağı, dere kenarına yapılan evi sel alacağı gibi ihtiyarların alacağı genç hanımların da başkaları tarafından ellerinden alınacağını belirtir. Burada yaşlı erkeklerin kendilerinden genç hanım almamaları gerektiği anlatılır. **(K.K.3)**

- *Karıya* iyi deme züğürtlük görmeyince, evlada iyi deme *elkızı* koynuna girmeyince, tarlaya iyi deme bol ürün vermeyince. (Eş ve Gelin)

Bu atasözü sonunu görmeden herhangi bir şeyin iyi olarak değerlendirilemeyeceğini anlatır. Her şey yolunda iken iyi olan kadınların fakirlik görünce değişebileceği gibi bekârken iyi görünen evladın evlendikten sonra hanımı tarafından iyi özelliklerinin ortadan kaldırılacağı söylenir. **(K.K.3)**

- Kocanın vurduğu yerde gül biter. (Eş)

Standart Türkiye Türkçesinde bilinen ve diğer yörelerde de kullanılan bu atasözü, kadına yapılan şiddeti meşrulaştırmaktadır. **(K.K.6)**

Kadını Yerine Göre Yücelten Yerine Göre de Öteleyen Atasözleri

Bu atasözleri hem iyi durumda hem de kötü durumda söylenebilmektedir.

- *Anasına göre danası olur. (Anne ve Kız evlat) (Şadı-Tirebolu / Giresun) (Aksoy vd., 2009: 43)*

Bu şekliyle Yusufeli / Artvin, Merzifon / Amasya ve Pınarhisar / Kırıkkale’de de kullanılan atasözü, özellikle kız evlatların annelerinin özelliklerini alacağını belirtir. Çocuklar annelerinden ne görürlerse onu uygulurlar.

- *Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al. (Anne ve Kız evlat)*

Standart Türkiye Türkçesinde “Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.” şeklinde kullanılan bu atasözü, Giresun ili ve yöresi ağızlarında genel olarak: “Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al.” şeklinde kullanılmaktadır. Atasözü Giresun ili ve yöresi ağızlarında: “Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.” şeklinde de tespit edilmiştir. Atasözü: gelinlik çağına gelen kızların istenirken, önce annelerine bakılması gerektiğini anlatır. Çünkü annelerin karakterleri ve özellikleri kızlarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. **(K.K.3)**

- *Erkek dayıya, kız halaya benzer. (Hala olarak kadın ve kız evlat)*

Bu atasözü standart Türkiye Türkçesi’nde de kullanılmaktadır. Erkek çocukların fiziksel ve karakter olarak dayılarına benzediğini belirten atasözü, kız çocukların da halalarına benzediği görüşünü ortaya koyar. **(K.K.3)**

Evlat Olarak Kadın

Türk eski aile teşkilatı Türk toplumunun değişmeyen yapılarından biridir. Erkek ve kadın aileyi birlikte yönetmektedir. Bu geleneksel aile yapısı içinde yaş ve cinsiyete dayalı bir hiyerarşik yapılanma vardır. Evin büyüğü babadır ve ondan sonra anne gelir. Türk aile yapısında ve Yörüklerde olduğu gibi Çepnilerde de kadın ve erkek birbirini tamamlayan iki unsurdur. “Kadın evlilik için erkeğin evine gelir ve eşine itaat eder ancak erkek, kadının her işine müdahil olmaz. Hane içerisinde erkek söz sahibi olsa

da hürmet edilen kadının da önemli bir yeri olup aile içi dengeleri gözetmekle birlikte erkeği öne çıkarır ve yüceltir hatta erkeğin yanında kendi özgüveni ile etkin ve güçlüdür. Aile hukukuna riayet esas olup aile içi karar mekanizmasında işler, erkek ile kadın arasında müştereken yürütülür” (Ak, 2015: 304; Ak, 2017: 308).

Ailenin çocukları içinde oğullardan başlamak üzere erkek evlatların üstünlüğü vardır. Bu yapılanma içinde kız evlatlar en son yere sahiptirler. Kız evlatların genel olarak yaşı ne olursa olsun aile içerisinde hiyerarşik konumları en sonda yer almaktadır. Fakat bu durum kız evlatların önemsiz olduğu anlamına gelmemelidir. Kız evlatlar Türk aile yapısı içinde çok önemlidir.

Evlilik sürecinde kız evlatlar için; “eski Türk toplumunda kalın adı ile bilinen, ağırlık veya başlık parası kız tarafına verilmektedir” (Ak, 2017: 309). Bu uygulama günümüzde son yıllara kadar Antalya Honamlı Yörüklerinde devam ettirilmiştir (Yılmaz, 2012: 181). Konargöçerlerde kalın, kadının sosyal güvencesi olup (Güler, 1992: 172’den; Akt. Ak, 2017: 309) Türkmenlerde de evlilikte kız tarafına verilmektedir. Bundaki temel gaye kız için hazırlanacak çeyiz ve elbise giderini karşılamaktır. Bu para ile konargöçer usulüne ve mali duruma göre en az eşyaları koymak için bir tahta sandık, bir ayna, birkaç kat elbise, gidilen yerin sakinlerine ve güveyin yakınlarına verilmek üzere mendil, çorap gibi bazı hediyeler alınır” (Şahin, 1962: 73’den; Akt. Ak, 2017: 309). Bu durum Türk aile yapısı içinde kız evlatların geleceğini güvence altına almak için yapılan geleneksel bir uygulamadır. Giresun ili ve yöresinde bu şekilde bir uygulamaya rastlanılmamıştır. Giresun ili ve yöresinde kız evlatlar genel olarak ailenin kıymetlisidir ve babalarının baş tacıdır. Evliliklerde genel olarak kız ve erkeğin anlaşmasına önem verilir. Bunun dışında eş, dost ve akrabaların yardımlarıyla görücü usulü evlenmeler veya nadiren de olsa kaçarak evlenmeler görülmektedir. Tüm bu evliliklerde kız evladın gönül rızasının olmasına önem verilir.

Eski Türk toplumunda bazı destanlarda görüleceği üzere evliliklerde bazen kızla evlenmek isteyen damat adayının gelin adayı kızla at yarıştırdığı ve güreş tuttuğu görülür. Bu yarış sonrasında kız ile erkek arasında yakınlaşma başlar ve bu yakınlaşma kızın gönül rızası olursa evlilikle sonuçlanır. Görüleceği üzere eski Türk toplumlarından günümüz Türk aile yapısına doğru gelinen süreçte kız evlatların evliliklerde fikirleri

önemsenmiştir. Fakat Türkiye sınırları içinde Orta Doğu toplumlarının adetlerinin yaygın olduğu ve İslamiyet'in yanlış yorumlandığı bazı bölgelerde kız evlatların bazen başlık parasıyla kendisinin iki katı yaşındaki erkeğe kuma olarak verilebildiği görülmektedir. Burada kız evlatların fikirleri alınmamaktadır ve bu töresel değerlere uymayan kızlar cezalandırılmaktadır. Bazı kesimler bu uygulamaların Türk aile yapısı içinde geçmişten günümüze yer aldığı izlenimi vermektedir. Fakat bu töresel problemlerin ne Türk aile yapısıyla ne konargöçer Yürüklerle ne de Giresun ili ve yöresi halkıyla alakası yoktur. Bazı Türk kültürel söz varlığında kızları ikinci plana atan kullanımlar yer alsada bu kullanımlar kızları tam anlamıyla yok sayan kullanımlar değildir.

Kadını Yücelten Atasözleri

➤ *Kız evi naz evidir. (Kız evlat)*

Bu kullanım standart Türkiye Türkçesinde görülen atasözlerinden biridir. Giresun ili ve yöresinin genelinde görülen atasözü, Görele'de tespit edilen şekliyle yazıya aktarılmıştır. Genel olarak evlilik sürecinde kız istemelerinde kız tarafının işi ağırdan alması durumunda kullanılır. **(K.K.7)**

➤ *Bir gelinlik kızın yedi eve faydası vardır. (Kız evlat)*

Gelinlik çağına gelen kız evlatların kendi aileleri başta olmak üzere eş, dost, akraba ve komşularına da faydaları olmaktadır. Burada “7” rakamı kullanılarak Türklerin İslamiyet öncesi kutsal saydıkları “7” rakamına da gönderme yapılmıştır. **(K.K.8)**

Kadını Öteleyen Atasözleri

➤ *Kızını dövmeyen dizini döver. (Kız evlat)*

Standart Türkiye Türkçesinde bilinen bu atasözü, Giresun ili ve yöresi ağızlarında da benzer şekilde kullanılmaktadır. Türkiye'nin bazı bölgelerinde yanlış yorumlanmasından dolayı kadına şiddeti meşrulaştıran bu atasözü, Giresun ili ve yöresi ağızlarında genel olarak kızlarını evliliğe ve evlilik sonrası hataya hazırlamayan anne ve babaların, koca evinde beceriksizliği yüzünden sıkıntı çeken kızlarının durumunu görünce dövünmelerini anlatmak için kullanılır. Bazı durumlarda pişmanlıkları dile getirirken de bu atasözünden faydalanıldığı görülür. **(K.K.7)**

➤ *Kızı bildiğine bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya. (Kız evlat)*

Türkiye'nin farklı bölgelerinde “Kızı gönlüne bırakırsan ya davulcuya varır (kaçar) ya zurnacıya.” ve “Kıza bırakırsan ya davulcuya

varır ya zurnacıya.” şekillerinde tespit edilen atasözü, Giresun ili ve yöresi ağızlarında “Kızı bildiğine bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya.” şeklinde tespit edilmiştir. Davulcu ve zurnacı mesleğini kötülediği düşünülse de aslında burada anlatılmak istenen mesleği olmayan ve başıboş gezen kişilerdir. Giresun ili ve yöresi ağızlarında bu söz genel olarak evlenme çağına gelen kızların evlilik konusunda bilgilendirilmesi ve her hoşlandığı erkekle evlenmemesi gerektiği durumunu anlatmak için kullanılır. Bu söz bazen kişiler tarafından farklı yorumlanıp kızların ötelenmesine de neden olabilmektedir. **(K.K.9)**

➤ *Kızın var sizin var. (Kız evlat)*

Standart Türkiye Türkçesinde bilinen bu atasözü, benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Kız çocukların bakılıp büyütülmesi, erkek çocuklara göre hassas ve zorlu bir süreçtir. Türlerin sorunları ve sorumlulukları fazladır. Anne baba da sürekli bu durumun sıkıntısını yaşar. Fakat bu atasözü bazen bazı kişiler tarafından kız çocukların ötelenmesi sonucunu doğurmaktadır. Atasözünün kastettiği durum kız çocukların büyütülmesinin erkek çocuklara göre daha hassas olması durumudur. **(K.K.10)**

➤ *Kancık* it kapısında yiğitleşir. (Kız evlat) (Derekuşçulu - Görele / Giresun) (Aksoy vd., 2009: 150).

Burada hayvanlar üzerinden evlilik çağına gelen kızların koca evinde hayatı ve zorluklarla mücadeleyi öğrendiği anlatılmak istenmektedir. Kızları anlatmak için öteleyici bir kelime “kancık” kelimesinin kullanılmış olması, atasözünün bazı kişiler tarafından kötü manada kullanılmasına ortam hazırlamaktadır.

Genel Olarak Kadınları Ele Alan Atasözleri

Bu atasözlerinde kadınlar toplumun herhangi bir üyesi olarak bazen iyi bazen de kötü anlamlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Tespit edilen atasözleri genel olarak kadınları kötüleyen atasözleridir.

➤ *Kadın* kısmı karayazılıdır.

Kadınların genel olarak kendi olumsuz durumlarını anlatmak için kullandıkları atasözüdür. **(K.K.7)**

➤ *Dişi* köpek kuyruk sallamazsa erkek köpek yavaşmaz.

Türkiye Türkçesi’nde “Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez.” ve “Dişi köpek kuyruk sallamazsa erkek bir şey yapmaz.” şekillerinde de kullanılan bu atasözü, benzer anlamıyla Giresun ili

ve yöresi ağızlarının tüm bölgelerinde kullanılmaktadır. Kadın istek göstermeyince erkeğin onun peşine düşmeyeceğini anlatır. Bu atasözü yanlış yorumlandığı takdirde kadına yönelik taciz, tecavüz vb. kötü durumları meşrulaştırabilmektedir. **(K.K.10)**

- *Kadının* sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin.

Türkiye Türkçesi'nde kullanılan bu atasözü benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Bu atasözü bazı kişiler tarafından yanlış yorumlanarak kadına dayacağı meşrulaştırmaktadır. **(K.K.10)**

- *Kadının* yüzünün karası, erkeğin elinin kınası.

Türkiye Türkçesi'nde kullanılan bu atasözü benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Bu atasözü bazı kişiler tarafından yanlış yorumlanarak kadın ile erkek arasındaki cinsiyetçi eşitsizliği zirve noktalara taşıyabilmektedir. **(K.K.9)**

- *Dul karı*, kendi sabunuyla yıkanır.

Kocasız kalan kadınların yalnız kalacağını ve her işlerini kendilerinin yapmak zorunda olduklarını anlatır. Bu atasözü Giresun ili ve yöresi ağızlarında boşanmaları engellemek için de kullanılmaktadır. **(K.K.11)**

- *Bekâra karı* boşamak kolay.

Türkiye Türkçesinde kullanılan bu atasözü benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Evliler tarafından gerçek anlamda da kullanılan bu atasözü genel olarak herhangi bir durumun sonucundan etkilenmeyecek olan kişilerin durumunu anlatmak için kullanılmaktadır. **(K.K. 11)**

Kadınlara İlgili Kelimeler ve Özellikler Üzerinden Başka Konuları

Anlatan Atasözleri

- *Ebe* çok olunca çocuk ters gelir. (Baluncak / Giresun)
(Aksoy vd., 2009: 102)

Standart Türkiye Türkçesinde “Nerde çokluk, orada bokluk.” şeklinde kullanılan atasözleriyle aynı doğrultuda kullanılan bu atasözü, içinde kadına ilgili kavramlar kullanılıyor olsa da asıl kullanılış amacı her kafadan bir ses çıkması ve sonucunda ortak bir noktaya varılamamasıdır.

- *Deveye cilve yap* demişler iki çadır devirmiş.

Türkiye Türkçesi'nde “Deveye cilve yap demişler götüyle dağları devirmiş (yedi çadır devirmiş).” Şekillerinde kullanılan bu atasözü

Giresun'un Dereli ilçesi ağzında “Deveye cilve yap demişler iki çadır devirmiş.” şeklinde tespit edilmiştir. Kadımlara özel “cilve yapmak” birleşik fiili üzerinden ele alınan bu atasözü: daha önce buldukları ortam ile ilgili bir tecrübe yaşamamış insanların çok hata yapmalarını anlatır. Bu hataları yaparken çevresindeki insanları da rahatsız edebilirler. (K.K.2)

Deyimlerde Kadın

Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeklerine deyim denmektedir. Deyimler genel olarak birden fazla kelimededen oluşmakla birlikte *akşamcı*, *gedikli* gibi tek kelimededen oluşan deyimler de bulunmaktadır.

“Abayı yakmak, barut fıçısı, cephe almak, bağına taş basmak, saman altından su yürütmek, yarım ağız, malın gözü, ayıkla pirincin taşını, balık istifi, ayran gönüllü, gözü pek, eli uzun, nalları dikmek, kel başa şimşir tarak, armut piş ağzıma düş” bunlardan bir kaçıdır.

Giresun ili ve yöresi ağzlarında kullanılan deyimlerde tespit edilen kadın kavramı atasözlerindeki kadar fazla değildir. Tespit edilen kullanımlar genel olarak kadınların özelliklerini belirtmek için başka kelimeler üzerinden yapılmıştır. Kullanımlar aşağıdadır:

Kadınları Yücelten Deyimler

➤ Fındık çubuğu gibi.

İnce, zarif ve güzel kadınları anlatmak için kullanılır. (K.K.12)

➤ Fıstık gibi.

Güzel kadınları anlatmak için kullanılır. (K.K.12)

➤ *Karı* köylü.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde kullanılan bu atasözü benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağzlarında da kullanılmaktadır. Bu söz halk arasında kılıbık oldukları için karılarının sözünü dinleyen erkekleri anlatmak için kullanılmaktadır. Kadımlarla ilgili kelimeler üzerinden yapılsa da kullanımın hedefinde erkekler vardır. (K.K.13)

➤ Bir içim su.

Güzel kadınları anlatmak için kullanılır. (K.K.12)

Kadınları Öteleyen Deyimler

➤ *Karı* ağızlı.

Türkiye Türkçesinin diğer bölgelerinde de kullanılan ve çok konuşan geveze erkekleri anlatan bu söz, çok konuşan erkekleri kadınların çok

konuştüğünü anlatan bir benzetme üzerinden ele alarak kadınları ötelemektedir. **(K.K.13)**

➤ Saçı uzun aklı kısa.

Türkiye Türkçesi'nde kullanılan deyimlerdendir. Benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Kadınların söylediği sözlerin etkisiz olduğu vurgulamaktadır. Bu deyim yörede bazı kişiler tarafından kadınların her işe karışmaması gerektiği noktasında kullanılmaktadır. Atasözü son yıllarda bazı kişiler tarafından uzun saçlı erkekler için de kullanılmaktadır. **(K.K.14)**

➤ Elinin hamuruyla erkek işine karışmak.

Standart Türkiye Türkçesi'nde kullanılan deyimlerdendir. Benzer şekilde Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Kadınlar için kullanılan bu deyim kadınların beceremeyeceği işleri yapmaya kalkışmasını anlatır. Giresun ili ve yöresinde bazı kişiler tarafından yanlış yorumlanarak kadınların ötelenmesi sonucunu da doğurabilmektedir. **(K.K.3)**

İçinde Kadınlarla İlgili Kelime Geçen Deyimler

➤ Laf *anası*. (Anne kavramı)

Bu atasözü, annelerin doğurganlığı ve çocuk sahibi olması özelliğinden yola çıkarak çok konuşan geveze insanları anlatmak için kullanılır. **(K.K.13)**

➤ *Anasının* ipliğini satmış.

Türkiye Türkçesi'nde “Anasının ipliğini pazarda satmak.” şeklinde kullanılan deyim, Giresun ili ve yöresi ağızlarında “Anasının ipliğini satmış.” şeklinde tespit edilmiştir. Bu deyim ele avuca sığmayan ve kendisinden her şey beklenen ipsisiz kişileri anlatmak için kullanılır. Çünkü bu kişiler annelerinin örgü iplerini pazara götürüp satacak kadar güvensiz kişilerdir. **(K.K.14)**

➤ *Anasının* gözü.

Türkiye Türkçesinde kullanılan deyimlerdendir. Benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Çok hileci, düzenbaz, açık göz ve dalavereci insanları anlatmak için kullanılmaktadır. **(K.K.14)**

➤ *Anası* ağlamak.

Türkiye Türkçesinde kullanılan deyimlerdendir. Benzer anlamıyla Giresun ili ve yöresi ağızlarında da kullanılmaktadır. Çok eziyet çekmek, sıkıntıya katlanmak, bitkin duruma düşmek anlamlarına gelmektedir. **(K.K.14)**

Yöresel Ağız Kelimelerinde Kadın

Ağızlar bir dilin içinde çeşitlenen varyasyonlar olarak değerlendirilir. Bu anlamda ağızlar kök kimlik unsurlarını taşımakla birlikte, farklılaşan ve değişen yönleri de vardır. Bu farklılaşma yüzyıllar boyu devam ettiğinde lehçe, daha ilerisinde kök dilden ayrılmış ayrı dillerin oluşması muhtemeldir. Bugün “ata dil” veya “dil aileleri” teorileri incelendiğinde, aslında dillerin bir kökten geldiği, coğrafi, siyasi ve kültürel farklılaşmalar neticesinde, özellikle iletişimin kopmasıyla birlikte birçok dilin oluştuğu görülmektedir (Erdem, 2013: 96).

Ağızlar şüphesiz ait olduğu dilin zengin birer hazineleridir. Dilin içerisinde o gün olmayan çok kelime ağızlarda varlığını devam ettirebilmektedir (Yavuz ve Telli, 2013: 400).

Çalışmamız kapsamında Giresun ili ve yöresi ağızlarında tespit edilen yöresel kelimeler ilgili oldukları alanlara göre sınıflandırılacaktır. Bu kelimeler tespit edilirken yöreden derlemeler ve ilgili kaynaklardan taramalar yapılmıştır.

Akrabalıklarla İlgili Kelimeler

- **Bibi** : Hala. (Piraziz, Görele, Şebinkarahisar - Giresun) (DS/1:677)
- **Dil dut-**: Yeni evlenmiş gelinlerin eşinin akrabaları ile konuşmama durumu. (Tirebolu, Espiye, Güce, Yağlıdere – Giresun) (MDD)
- **Dudu**: Abla. (Balıncak – Giresun) (DS/4: 1595)
- **Ebe** : Büyükanne, nine. (Giresun) (MDD)
- **Ece** : Yenge. (Kurudere – Giresun) (MDD)
- **Eme** : Hala, babanın kız kardeşi. (Kezanç / Şebinkarahisar, Alucra, Piraziz – Giresun) (DS/5: 1731)
- **Gelinbacı**: Yenge. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Gelinçi** : Gelini babasının evinden almaya gelen düğün alayı. (Akyoma - Giresun) (DS/6: 1979)
- **Gelinlik tut-**: Gelin bir zaman kocasının akrabalarının yanında başını örtmek, konuşmamak. (Süme, Balıncak – Giresun) (MDD)
- **Küldöken**: Zevce, eş. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)

- **Süt parası:** Gelin olacak kızın annesine verilen para, süt hakkı. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)

Hamile Kadınlarla İlgili Kelimeler

- **Basuk:** 1. Türlü sebeplerle basıldığına ve bu yüzden hastalandığına inanılan loğusa kadın. (Eynesil, Çanakçı, Nefsiköseli / Görele – Giresun) (MDD), 2. Genellikle kısa boylu kilolu hanımlara olumsuz sözler söylenirken kullanılmaktadır (Giresun) (Tekin ve Cantürk, 2014: 40)
- **Emzikli:** Yeni doğum yapmış kadın. (Alucra, Şebinkarahisar – Giresun) (MDD)
- **Emzükli:** Sütten kesilmemiş emecek çocuğu olan kadın. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Ganayaklı:** 1. Hamile kadın. (Görele, Eynesil, Tirebolu – Giresun) 2. Savunmasız kadın. (Yağlıdere, Güce – Giresun) (Tekin ve Cantürk, 2014: 37)
- **Gırkılı:** Kırk günü dolmamış olan doğum yapmış kadın. (Görele, Eynesil, Tirebolu – Giresun) (Tekin ve Cantürk, 2014: 37)
- **Kırk basması:** İki lohusanın karşılaşması halinde gerçekleşen hadise. (Alucra, Şebinkarahisar – Giresun) (MDD)
- **Kırklama:** Yeni doğan çocuk ve lohusaya ilk kırk günde uygulanan pratikler. (Alucra, Şebinkarahisar – Giresun) (MDD)
- **Yerik yer-:** Aşeren (gebe kadın). (Piraziz – Giresun) (MDD)
- **Yerik:** Aşeren (gebe kadın). (Yaslıbahçe / Bulancak – Giresun) (MDD)
- **Ağır ayak :** Gebe kadın (Giresun) (Tekin ve Cantürk, 2014: 43)

Kadın Eşyalarıyla İlgili Kelimeler

- **Bürüncük:** Başörtüsü (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 43)
- **Cember:** Kadın başörtüsü, yemeni, yazma. (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 43)
- **Depelik:** Kadın başına takılan altın gümüş süs. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)

- **Dilbağı:** Nişan yapmadan önce kıza takılan altın yüzük, altın lira ya da beşi birlik altın. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Düzgün:** Kadınların tuvalet malzemesi olarak kullandıkları allık, pudra, sürme vb. maddeler. (Tirebolu – Giresun) (DS/4: 1646)
- **Eteklük:** Etek. (Espiye, Keşap – Giresun ve köyleri) (MDD)
- **Gıldır :** Kadın yeleşti. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)

Özelliklerine ve Konumuna Göre Kadınlara Söylenen Kelimeler

- **Dinsük (I):** Hafif meşrep, şakacı, haşarı, laubali hareketleri olan (kimse) veya kadın. (Tirebolu – Giresun) (DS/4: 1419)
- **Dinsük (II):** Düğün, eğlence meraklısı. (Tirebolu, Espiye, Güce, Yağlıdere – Giresun) (MDD)
- **Evcimek:** Eli ev işlerine yatkın (kadın). (Kaşdibi, Espiye, Tirebolu, Doğan kent, Görele – Giresun) (MDD)
- **Ferzek:** Kötü kadın, fahişe. (Piraziz – Giresun) (DS/5: 1847)
- **Fingirdek:** Eğlenceye düşkün kadın. (Espiye, Keşap, Dereli – Giresun) (MDD)
- **Galuk:** Evlenmemiş kız. (Nefsiköseli, Görele, Tirebolu – Giresun) (MDD)
- **Haçcak :** Güzel ve iyi (kadın). (Giresun ilçe ve köyleri) (DS/7: 2248)
- **Hasgız:** Hanım hanımcık, nazik. (Kaşdibi / Espiye, Tirebolu, Doğan kent, Görele – Giresun) (MDD)
- **Kaluk:** Evlenmemiş, yaşlı kız. (Tirebolu, Tepeköy / Piraziz – Giresun) (DS/8: 2611)
- **Keyfanı :** Yaşlı kadın, kocakarı (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 38)
- **Kivra:** Tutarsız kadın, kız. (Espiye, Tirebolu, Doğan kent, Görele – Giresun) (MDD)
- **Kösnük:** 1. Köş köş oturan, hiçbir işe faydası olmayan kadın. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) 2. Sapkın kadın (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Manguş:** İri yarı, şişman kadın (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 38)

- **Oynaş:** Sevgili, metres. (Giresun) (Tekin ve Cantürk, 2014: 38)
- **Şellume:** Çok süslü fakat biraz da pasaklı olan kadın (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 39)
- Genel İtibariyle Kadını Ele Alan Kelimeler**
- **Cazı:** Cadı (Giresun ve köyleri) (MDD)
- **Çilik:** Dişilik organı. (Düzköy, Keşap, Tirebolu – Giresun) (MDD)
- **Ğancıh:** Dişi. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Gancık:** 1. Dişi köpek. (Kaşdibi, Espiye, Tirebolu, Doğan kent, Görele – Giresun) 2. (mec.) Kötü kadın anlamında hakaret sözü. (Kaşdibi, Espiye, Tirebolu, Doğan kent, Görele – Giresun) (MDD)
- **Gı / Gu:** Be, hey gibi kadınlara seslenmek için kullanılan ünlem (Giresun ve köyleri) (Tekin ve Cantürk, 2014: 43)
- **Gıcı:** Küçük kız çocuğu. (Şebinkarahisar, Alucra – Giresun) (MDD)
- **Kız çek-:** Bir kızı zorla almak ya da kızın annesinin zorla kızı gence vermesi. (Nefsipiraziz, Piraziz – Giresun) (MDD)

Batıl İnanışlarda Kadın

İlk çağlardan beri her toplumdan insanlar gerçeklik payı olmayan, korkuları, çaresizlikleri, eski gelenekleri gereği genellikle doğaüstü olan olaylara inanırlar. Bu inançlar *batıl inançlar* olarak isimlendirilir. Birçok kişi psikolojik olarak bu tür inanışların negatif etkisine maruz kaldığı için bu inanışların doğruluğuna daha içten bir şekilde inanır.

Türk toplumu içinde batıl inançların etkisi ve yaygınlığı çok fazladır. Bu inançlar özellikle çocuk eğitiminde fazlaca kullanılırken, toplum içinde yapılması olumsuz karşılanan birçok olgu da batıl inanç adı altında ötelenmektedir. Giresun yöresinde kadınlarla ilgili tespit edilen batıl inançlar aşağıdadır:

Hamile ve Çocuklu Kadınlarla İlgili İnanışlar

- Annenin doğumdan sonra kırkı çıkmadan anne ve çocuğu 40 gün 40 gece al basmasın diye beklenir. Annenin başucundaki ışık söndürülmezdi. (MDD)

- Biri hamile olunca kibrit yakılır; dik durursa kız, eğri durursa erkek olacağına inanılır. (MDD)
- Çocuğu olmayan kadına çocuğu olan kırk hamile kadından para toplanarak elbise yaptırılır. Bu elbiseyi giyen kadının çocuğu olacağına inanılır. (MDD)
- Çocuğu olmayan kadınların türbelere gidip oraya mendil bağlayarak manevi destek olması için doktora koşmaları çok eskiden kalan bir inanıştır. (MDD)
- Gelin almaya gelinirken evin yolu değiştirilir. Yol değiştirme uğurlu sayılır. Gelin içeriye girerken evin eşliğine bereket ve bolluk getirmesi için bir tas su bırakılır, bereket bolluk sayılır. (MDD)
- Gökkuşağının altından geçen kızın erkek olacağına inanılır. (MDD)

Kadınlar Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Giresun ili ve yöresinde de çocukları olması için normal tıbbi süreçlerin yanında türbelere gidip oralardan manevi destek aramaktadırlar.

- Lohusalık döneminde anaya su verilmez, komposto verilir ve bebeğin tırnağı uzun süre kesilmez. (MDD)
- Yeni gelinin kucağına oğlan çocuğu verilirse erkek doğuracağına inanılır. (MDD)

Efsanelerde Kadın

Efsane ya da *söylence*, yıllarca gerçekten olmuş gibi kuşaktan kuşağa aktarılan edebi verimlerdir. Efsanelerde anlatılan olaylar bazen doğaüstü olabilir ama çoğunlukla gerçek olaylara ve gerçekten yaşamış kişilere dayanır. Bu öykülerin çoğu kahramanca işler yapmış kişilerle ilgilidir. Türk Edebiyatında birçok efsane yer almaktadır. Efsaneler bazen bölgesel bazda kalırken bazen de ulusal düzeyde değer kazanabilmektedir. Giresun ili ve yöresi ağızlarında bilinen yöresel efsaneler vardır. Bu efsanelerde kadınlar ön plandadır. Yörede kadınlarla ilgili bilinen efsaneler aşağıdadır. Bu efsanelerden sadece genç gelinlerin çaresizliğini anlatan *Gelin Kayası II Efsanesi* hakkında kısaca bilgi verilecek, diğerlerinin ise sadece isimleri yazılacaktır.

- Gelin Taşı Efsanesi
- Gelin Kayası I Efsanesi

- Al Kızı Efsanesi
- Gelin Kayası II Efsanesi

Gelin Kayası II Efsanesi

Çanakçı'ya bağlı Akköy'de Gelin kaya denilen bir kaya vardır. Bu kaya yanına gidildiğinde başına taç giymiş bir geline benzemektedir. Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi bu kayayla ilgili olarak da çeşitli efsaneler anlatılır. Bunlardan biri şöyledir:

Çok eskiden Akköy'de bir kız ve bir oğlan birbirlerini severler. Oğlan ne kadar ısrar ettiyse de anası kızını oğluna almak istemez. Araya eşin dostun girmesi sonucu kadın zoraki oğlunun sevdiği kızını ister ve oğluna gelin alır. Gelinini hiç sevmeyen kaynana ona her gün en ağır işleri yaptırarak eziyet eder.

Bir gün sabahtan öğleye kadar evde çalışan gelini, kaynanası öğleden sonra da köyün yukarı kısmında olan meraya inek otlatmaya gönderir. Gelin ineği otlatırken oturduğu yerde yorgunluktan uyuya kalır. Uyandığında akşam olmak üzeredir. Telaşla kalkıp ineği arar, fakat inek ortalıkta yoktur. İneği bulamayınca kaynanasından çok korkan gelinin telaşı daha da artar.

“Belki etrafta bir yeredir.” diye ineği aramaya başlar. Bu arada hava iyice kararır ve etraftan kurt ulumaları gelmeye başlar. İyice korkan gelin, ellerini açarak, “Allah’ım beni ya taş et dondur ya da kuş et uçur.” diye yalvarır. Gelinin ilk dileği kabul edilir ve olduğu yerde taş kesilir.

Kalıp Sözlerde Kadın

Kalıp sözler, önceden belirli bir biçime girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak, gerekiyorsa bazı ekleme ve/veya çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler içeren sözcük öbeği ya da tümceden oluşabilen, belirli durumlarda söylenmesi toplumca benimsenmiş ve görece bir sıklığa sahip sözler olarak iletişimin kurulmasına, devamına veya sonlandırılmasına yardım eden kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir. Bunlar kendi içinde *hayır-dualar*, *beddualar*, *yeminler*, *hitap sözleri*, *sevgi sözleri*, *meşhur sözler*, *selamlaşma sözleri* ve *günlük hayatta kullanılan sözler* vb. olmak üzere iletişime dair söz varlığının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Kalıp sözler, dilbilgisel yapı ve kullanım sıklığına göre de tanımlanmıştır. Bu ölçütlere dayanılarak, kalıp sözlerin sayı ve kişi ögeleri dışında değişmeyen ve kullanımları çok sınırlı olan birimler olduğu belirtilmiştir. Kalıp sözlerin bu tanımda belirtilen ilk özelliği, şöyle bir örnekle açıklanabilir: Yola çıkan birisine söylenen *Güle güle (git, gidin)* kalıp sözünü *Gülerek gülererek (git, gidin)* şeklinde söylersek, bunu kalıp söz olmaktan çıkarmış, emir kipinde çekimlenmiş “git-“eyleminin nasıl yapılması gerektiğini belirten ve ikilemeden oluşan bir zarf öbeği haline getirmiş oluruz. Kalıp sözlerin ikinci özelliğini göstermek için şöyle bir örnek verilebilir: *Güle güle büyütün* kalıp sözü sadece bebeği olan kişilere söylenebilir. Ancak sözün küçük bir evcil hayvanı büyüten ya da bir çiçek yetiştiren kişilere söylenmesi uygun düşmez (Gökdayı, 2008: 91). Kalıp sözler bu şekilde iletişimin çerezleri olarak belli yerlerde kullanılması adet olmuş olan söz öbekleridir. Bu sözler kolay kolay değiştirilmez ve atasözleri gibi her durumda söylenmez.

Kalıp sözler içinde yer alan dua ve beddualarda kadınlarla ilgili kullanım çok fazladır. Kadın ve erkekleri oranladığımız zaman kadınlar erkeklere oranla daha fazla dua ve beddua etmektedir. Bu durum kadınların karşılaştıkları birçok olumlu veya olumsuz durumla mücadele etmekten kaçındıklarını ve işin sonunu Allah’a bıraktıklarını göstermektedir. Bunda toplumsal düzenin de kadınları sınırladıklarını göz ardı etmemek lazım. Giresun ili ve yöresi ağızlarında tespit edilen kullanımlar aşağıdadır:

Hayır-Dualar (Alkışlar)

Bir toplumun maddi- manevi kültürünü, değer yargılarını, inançlarını yansıtan, kısa ve derin anlamlı kalıplaşmış sözlerdir. Bu söz kalıpları genellikle özgün, etkileyici ve duygu yüklüdür. Çünkü bir sevinci, bir teşekkürü, bir mutluluğu dile getirmek için söylenirler. Günlük konuşma dilimizde yer alan yalın ve etkileyici hayır-dualar hem söyleyeni hem de söyleneni mutlu ederek bu ikili arasında olumlu iletişim sağlar.

Bazı ağızlarda “alkış” şeklinde söylenmesi yaygın olan hayır-dualar, görülen iyiliklere, kavuşulan/elde edilen nimetlere ve yaşanan güzelliklere karşı minnet duygularını ifade etmek için söylenen dilek sözleridir. Alkış; birini ululamak/yüceltmek, övmek; bir nevi ona hayır duada bulunmaktır. Folklorumuz içinde önemli bir yer tutan alkış sözleri, bir bakıma, şükran duygularının ifadesidir ve bu kabil sözler konuşmaya renk ve canlılık

katmaktadır (Karataş, 2004: 1123). Giresun ili ve yöresi ağızlarında tespit edilen hayır-dualardan bazıları aşağıdadır:

Genç Kızlara Evlilik Üzerine Edilen Hayır-Dualar

- Al kınalar yakınsın. (K.K.15)
- Başında mumlar yanası. (K.K.15)
- Allah çirkinler bahtı versin.

Çirkin kızların hep iyi bahta kavuştuğu düşünülür. Allah bütün kızlara böyle iyi baht versin anlamında duadır. (K.K.15)

- Allı duvaklı gelin olasın. (K.K.15)
- Başında mumlar yanasın.

Evlenen kızın kına gecesinde başında mumlar yakıldığı için, genç kızların evlenmesini isteyen duadır. (K.K.16)

- Efendiye varasın.

Kızın her yönden iyi birisiyle evlenmesini isteyen duadır. (K.K.16)

- Hayırlı kapılar açıla.

Gelinlik çağındaki kızlara, kendisini mutlu edecek isteklilerin çıkmasını isteyen duadır. (K.K.16)

- Hayırlı kapılara düşesin.

Gelin olacak kızın, kendisini mutlu edecek bir aileye gelin gitmesini isteyen duadır. (K.K.16)

- Hayırlı ocaklara nasip olasın. (K.K.16)
- Kızım Allah sana (seni) ocağı küllü, körüğü kirli yer (yere) nasip etsin.

Kızın zengin ve konuksever bir aileye gelin olmasını isteyen duadır. (K.K.16)

Beddualar (Kargışlar)

İlenç, kargış, lanet gibi isimlerle de anılan beddua; dua kelimesinin önüne, Farsça'da "kötü" anlamına gelen "bed" kelimesinin gelmesiyle oluşmuştur. Beddua "kötü dua, kötü istek" anlamlarına gelmektedir. Bir iç yangını, bir acıyı, öfkeyi, nefreti yansıtan beddualar en az dualar kadar özgün ve belki onlardan daha çok etkileyicidir. Çünkü çoğu zaman acımasız, kıyıcı, yok edici anlamlar yüklenen kalıp sözlerden oluşurlar (Bulut, 2012: 1132).

Giresun ili ve yöresi ağızlarında tespit edilen beddualar, genel olarak genç kızların kötü evlilik yapmalarını, mutsuz olmalarını veya ölmelerini

dilemektedir. Bu durumun kökeninde kıskançlık, kendi sevdiğine kavuşamama gibi durumlar etkilidir.

➤ Bin zalime düşesi.

Genel olarak kızlar için söylenen bedduadır. Kişinin kötü eşe düşmesini isteyen bedduadır. **(K.K.16)**

➤ Kör kişiye nikâhsız, dul kişiye duvaksız gidesen.

Genel olarak genç kızlara edilen bedduadır. **(K.K.16)**

➤ Dullara duvaksız gidesin. **(K.K.17)**

➤ Allah da seni yahsun üç günlük geliniken.

Kişinin sevgisine karşılık vermeyip başkasıyla evlenecek olan kızlara edilen bedduadır. Kişi nasıl o kızın aşkının ateşiyle yandıysa, o kızın da Allah tarafından kötülöklere uğramasını dileyen bedduadır. **(K.K.16)**

➤ Günahlarımız gavurun kızına hep.

Bu beddua genel olarak sevilen fakat sevgilerine karşılık vermeyen kızlar için kullanılır. **(K.K.18)**

Atalar Sözü Gibi Meşhurlaşmış Kalıp Sözcükler

➤ Allah özenmiş de yaratmış.

Çok beğenilen, her yönüyle çok iyi çok güzel olan kişilere –özellikle güzel kızlara- söylenen kalıp sözdür. **(K.K.19)**

➤ Anana babana sevgili olma vardığın yerde sevgili ol.

Evlenecek genç kızlara, evlenerek gittikleri yerde kendilerini sevdirmeleri için nasihat gibi söylenen kalıp sözdür. **(K.K.20)**

➤ Kız oğlu kız. **(K.K.20)**

➤ Erkek gibi kız. **(K.K.20)**

➤ Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.

Oğlum sana söylüyorum damadım sen anla diye bir kullanım olabilir miydi? Bu tarz örneklerin kadınlar üzerinden veriliyor olmasının sebebi nedir? **(K.K.18)**

➤ Kadın erkeğin elinin kiri.

Bu söz kadınları ötelemekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulamaktadır. **(K.K.18)**

Gündelik Hayatta Bazı Varlıkların veya Olayların İsmi Haline Gelen Kalıp Sözcükler

➤ Kız istemek.

Bu durum kızların istenerek alınabileceği vurgusunu artırmaktadır. **(K.K.20)**

- Kız kaçırmak. (MDD)
- Kız vermek. (MDD)
- Kız almak. (MDD)
- Kız bakmak. (MDD)
- Kadın / Kız başına. (MDD)
- Gelin almaya gitmek. (MDD)
- Bir kız bin kişi ister bir kişi alır. (MDD)
- At, avrat, silah. (MDD)

Kadın at ve silah ile bir mi tutulmaktadır? At ve silah ne kadar kutsal olursa olsun insan olan kadınla eşit olamaz. Giresun ili ve yöresinde de kadın, at ve silahtan daha kıymetlidir. Burada Türklerin savaşçı özelliklerinin yansımalarının devam ettiği görülmektedir.

Manilerde Kadın

Türk halk yazınında, genellikle söyleyeni, yazanı bilinmeyen, birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle uyaklı, üçüncü dizesi serbest durumda bulunan, her biri yedişer heceli dört dizeden oluşan tür. Bölgede kadınlarla ilgili çok sayıda mani vardır. Bu manilere bakınca kadınların sevgili imgesiyle kullanıldıklarını görürüz. Bunlardan birkaçı şunlardır:

Akan sular olaydım
 Kız destine dolaydım
 Gümüşten kollarına
 Bir bilezik alaydım (Şebinkarahisar / Giresun)

Eğildim de su içtim
 Çeşmenin yalağından
 Kız olduğun bellidir
 Kırmızı yanağından (Dereli / Giresun)

Bir fındığın içini
 Yar senden ayrı yemem
 Bugün gördüm yârimi
 Öldüğümde gam yemem (Giresun ili ve ilçeleri)

Türkülerde Kadın

Giresun yöresinde bilinen birçok türkü vardır. Kadın bu türkülerde de genel olarak sevgili imgesiyle kullanılmaktadır.

Türkülerin isimleri şunlardır:

➤ **Fındık dalda tekleme**

Kız fistanını ekleme (yamama)
Gocan (Kocan) gitti gurbete
Gelir diye bekleme (Bu bir atma türküdür.)

➤ Yine yeşillendi fındık dalları
Acep ne olacak yârin halleri
Dalgalanıyor pembe şalvarı

Kız allan pullan gel gel yanıma
Beyaz kollarını dola boynuma

Fındık dalları yerlere değer
Sevdiğim kızlar pınara iner
Ölürüm seni almazsam eğer (Doğankent / Giresun)

➤ **Bir fındığın içini**

Yar senden ayrı yemem
Dün akşam yâri gördüm
Öldüğüme gam yemem

Ninna aslanım ninna
Ninna güzelim ninna

Giresun'da kayıklar
Kızlar fındık ayıklar
İhtiyara kız verme
Gece gündüz sayıklar

Giresun kayıkları
Hep geliyor kârından
Sevdim de alamadım

Ölüyom efkârımdan (Giresun ili ve ilçeleri)

➤ **Fındık toplayan gelin**

Dalda fındık kalmasın
Gel biraz konuşalım
Aklım sende kalmasın

Fındık dalda tekleme
Yar yolların bekleme
Gidiyorum buradan
Gelir diye bekleme (Mehmet Sırrı Öztürk) (Giresun)

Sonuç

Giresun ili ve yöresi ağızlarında kadın isimli çalışmamız sonucunda elde edilen verilen sayısal nitelikleri şu şekildedir: Çalışmamızda 33 atasözü, 11 deyim, 50 yöresel ağız kelimesi, 8 batıl inanış, 10 hayır-dua, 5 beddua, 6 atalar sözü gibi meşhurlaşmış kalıp söz, 9 gündelik hayatta bazı varlıkların ve olayların ismi haline gelerek kullanılan kalıp söz, 3 mani ve 4 türkü tespit edilmiştir. Giresun ili ve yöresi ağızlarında kadınlarla ilgili kullanımlar bu sayıdan çok daha fazladır. Fakat çalışmamıza diğer yörelerde veya standart Türkiye Türkçesinde bilinen birçok kullanım dahil edilmediği için çalışmamızda elde edilen söz varlığı bunlardan ibarettir. Toplamda olumlu ve olumsuz kullanımlar olmak üzere 139 söz varlığına ulaşılmıştır.

Bu çalışma göstermiştir ki, Türk kültürel hayatında kadın önemli bir imgedir. Kadınla ilgili kullanımlar Türk dilinin ilk yazılı belgeleri olan Orhun Abideleriyle başlamıştır. Eski Türk aile yapısı içinde kutsal bir yere sahip olan kadınlar, Türk atasözlerinin ilk defa yer aldığı Kaşgarlı Mahmud'un *Divânü Lügâti't-Türk* isimli eserinden günümüze ulaşmaya kadar geçen süreçte özelliklerine uygun şekilde sözlü ve daha sonra yazılı kültür içinde yerlerini almaya devam etmişlerdir. Örneğin İslamiyet öncesi dönemde erkek gibi ata binen, ok atan, kılıç kuşanan, gerekli olduğu zaman savaşa katılan kahraman kadınlar, İslam kültürüyle beraber pasif özellikler sergileyerek daha çok aşk ve hazza konu olmuşlar ve Batı ile tanışılmasından sonra ise yeniden eski Türklerde olduğu gibi erkekle eşit konumda anılmaya başlamışlardır.

Giresun özelinde ele aldığımız sözlü kültür ürünleri bize göstermiştir ki kadınlar toplum için önemli bir yapı taşıdır. Bu çalışmada kadınların en çok anne ve sevgili imgeleri ön plana çıkmıştır fakat çocuk doğurmak ve onu yetiştirmenin kadınların toplum içindeki saygınlığını artıran bir özellik olduğu da görülmüştür. Çalışmamızda en çok hamile kadınlarla ilgili sözlü kültür tespit edilmiştir. Bu durum Giresun ili ve yöresinde hamile kadınlara verilen değerler göstermektedir. Genel olarak kadınların doğurduğu çocukların cinsiyetine çok önem verilmez ama soyların devamı adına doğacak çocukların erkek olması ailelerde daha çok sevinç yaratmaktadır. Bazı kırsal bölgelerde bu nedenle erkek doğuracak hamile kadınlara daha çok kıymet verilebilmektedir. Fakat bu durumu Giresun ili ve yöresi için genellemek doğru değildir.

Toplum açısından kıymetli olan kültürel sözlerin kadını ötelediği, ikinci plana attığı ve kadına şiddeti meşrulaştırdığı kullanımların olması toplumun genlerine işleyebilmektedir. Fakat Türk toplumunun genlerinde kesinlikle kadına şiddet yoktur. Kadın eski Türk aile yapısı içinde de görüldüğü gibi ailelerin temel taşıdır ve erkekle eşit konumdadır. Giresun ili ve yöresinde de kadınlar ailelerin devamlılığı açısından sosyo-ekonomik öneme sahiptir ve aileler içinde söz sahibi konumdadır. Fakat bazı kırsal bölgelerde bir kadın olan anne tarafından yetiştirilen erkeğin bu kültürel sözleri de yaptığı şiddete araç olarak kullandığı görülmektedir. *“Dişi köpek kuyruk sallamazsa erkek bir şey yapmaz, Kadının sırtından sopayı, karından sıpayı eksik etmeyeceksin, Kadının yüzünün karası, erkeğin elinin kınası, Çocuksuz kadın meyvesiz ağaca benzer, Kardeş mezarı yok, karı mezarı çok”* gibi Türkiye Türkçesi’nin tüm ağızlarına ve standart dilinde görülen atasözleri kadına yapılan şiddeti, hor görmeyi ve zulmü artırıcı özellik üstelenebilir. Hatta işin dozu artırılarak kadın şeytanla bir tutulmakta, *“Kadın varken şeytana ne gerek var, Kadın erkeğin şeytanıdır”* gibi kullanımlarla kadınların kötülüğün merkezi olduğu izlenimi verilmektedir. Giresun ili ve yöresi ağızlarında görülen *“Kadına iyi deme züğürtlük görmeyince, Kızını dövmeyen dizini döver”* gibi kullanımların da özellikle medyanın devreye girmesiyle bazı kimseler tarafından yanlış yorumlandığı görülmektedir. Bu tarz söylemlerin gerçek hayatta yeri olmadığını çocukların eğitiminde kullanılması, kadınlara verilen önemin artmasını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin Giresun ili ve yöresinde tam

olarak oluşmadan ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Çünkü Giresun'da yaşayan insanlar için kadın kutsaldır ve ailenin temel taşıdır.

Giresun ağzında standart Türkiye Türkçesinde kullanılan birçok atasözü, deyim kalıp söz, yöresel kelime vb. türünden dil verilerinin kullanıldığı görülmüştür. Fakat bu tarz sözler herkes tarafından bilindiği için çalışmaya eklenmemiştir. Bu çalışmada sadece Giresun ili ve yöresi ağızları sözlü kültüründe kullanılan dil verileri gösterilmiştir. Çalışma bu yönüyle Giresun ili ve yöresi ağzı açısından önemli söz varlığı örnekleri ortaya koyan bir çalışmadır.

Bu çalışma bize göstermiştir ki kadınlar içinde tüm mesleklere bakıldığı zaman hak ettiği yere ulaşan en önemli meslek *Annelik* mesleğidir. Herkesin annesi kıymetlidir ve baş tacıdır. Fakat bunu yapan kesim eşinin, sevgilisinin, kız kardeşinin ve sokaktaki karşı cinslerinin annesi gibi kadın olduğunu unutmaktadır. Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan ve benzer şekliyle Giresun ili ve yöresi ağızlarında da görülen fakat bilindik sözler oldukları için çalışmaya eklenmeyen "*Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz*", "*Ağlarsa anam ağlar*" ve "*Kadın gavurdur, Müslüman anasıdır*" gibi kullanımlar annelere verilen değeri göstermektedir. Yapılan çalışmada annelerle ilgili öteleyici kültürel söz tespit edilememiştir. Fakat buradan Giresun ili ve yöresinde annelik dışındaki kadınlara önem verilmiyor konusu anlaşılmalıdır. Kadınlar, Giresun ili ve yöresinde gösterdikleri tüm özelliklerle ailenin temelini oluşturmaktadır.

Kaynakça ve Kısaltmalar

- Ak, M. (2015). *Teke Yürükleri (1800- 1900)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ak, M. (2017). Yürüklerde Kadın, *Jass Studies Dergisi- International Journal of Social Science*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7172>, Number:58, Summer II, s.307-336
- Akbalık, E. (2013). Türk Atasözlerinde Cinsiyet Algısı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 81-89.
- Akın, C. (2014). *Giresun Tarihi ve Kültürel Değerleri*. Ordu: Gece Kitaplığı.
- Akpınar, Ö. (2010). *Giresun Türküleri ve Oyun Havaları*, (Hazırlayan: Hüseyin Akpınar). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Aksoy, Ömer Asım vd. (2009). *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alkayış, M. F. (2013). Adıyaman Yöresi Atasözleri ve Deyimlerinde Gelin-Kaynana İlişkisi ve Evlilik Konusu. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/9, 579-594.
- Aşık, G. A. (2012). Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı: İstanbul ve Ankara’da Katılım, Bingöl ve Tunceli ile Aynı. *Tepav*, 1-9.
- Batur, Z. (2011). Atasözü ve Deyimlerde Kadın ve Kadının Sosyo-Psikolojik Özellikleri. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6/3, 577-584.
- Bekdemir, Ü. ve Fatsa, M. (2015). *Geçmişten Günümüze Giresun*. Giresun: Giresun İl Özel İdaresi Yayınları.
- Bulut, S. (2012). Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Bu Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri. *Turkish Studies*, Volume 7/4, Fall, ss. 1117-1155.
- Bozkurt, F. (2012). *Divânü Lügât-it-Türk*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Demir, N. ve Aydoğdu, Ö. (2008). Giresun İli ve Yöresi Ağızları. Giresun: Giresun Valiliği Yayınları.
- Demirgöz-Bal, M. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *KASHED*, 1/1, 15-28.
- Erdem, M. D. (2013). Ağız Sözlükçülüğü Üzerine. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/95, 95-102.
- Ergin, M. (2009). *Dede Korkut Kitabı-1*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler, *Bilig Dergisi*, S. 44, Kış, ss. 89-110.
- Güngör, K. (1941). *Cenubî Anadolu Yürüklerinin Etno-Antropolojik Tetkiki*, Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji ve Etnoloji Enstitüsü Neşriyatı.
- Günay, U. (2000). İslami Dönemde Türk Toplumunda Kadının Yeri ve Önemi. *Milli Folklor*, 6/46, 4-9.
- Ergin, M. (2016). *Dede Korkut Kitabı 1-2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gündüz, A. (2012). Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 5/5, 129-148.
- Günindi-Ersöz, A. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Gazi Türkiyat*, 6, 167-181.
- Kara, M. A. (2016). Toplumsal Dayanışma Kavramı Temelinde İmece Kültürü: Tirebolu-Doğankent Yöresi Örneği. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS4863>, Number:53, 377-386.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Küçük, S. (2016). Derleme Sözlüğünde Çocuk Diline Ait Adlandırmalar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11/10, 423-442.

MDD: Metin Dışı Derleme

Okray, Z. (2015). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadın İmgesi. *EUL Journal of Social Sciences*, VI-I, 93-102.

Özkan, B. ve Gündoğdu, A. E. (2011). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri ve Deyimler. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6/3, 1133-1147.

Şahin, H. (2006). Türk Atasözlerinde Kadın. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 29, 155-166.

Tekin, F. ve Cantürk, S. (2014). Giresun ve Yöresi Ağızlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. *Diyaletolog*, 9, 33-46.

Türk Dil Kurumu (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu (2011). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ünlü, E. (2016). *Harşut Vadisi Tarih ve Kültür Yazıları*, İstanbul: Arı Sanat Yayınları.

Yavuz, S. ve Telli, B. (2013). İç Anadolu Bölgesi Ağızlarında Geçen İkiemeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/3, 376-402.

Yılmaz, A. (2004). Türk Kültüründe Kadın. *Milli Folklor*, 61, 111-123.

Yığıtoğlu, M. ve Yalçınkaya, Z. (2016). Türkçedeki Cinsiyetçi Atasözleri ve Deyimler Üzerine Bir İnceleme. *İdil Dergisi*, 5/26, 1659-1669.

Kaynak Kişiler

1. Kaynak Kişi: Hanım Özdemirel - Doğum Tarihi: 1947 - Meslek: Ev hanımı - Derleme Yeri: Nefsi Köyü - Piraziz / Giresun
2. Kaynak Kişi: Sülbiye Kaya - Doğum Tarihi: 1940 - Meslek: Ev Hanımı - Derleme Yeri: Karınca Köyü - Dereli / Giresun
3. Kaynak Kişi: Katibe Şimşek - Doğum Tarihi: 1948 - Meslek: Ev hanımı - Derleme Yeri: Bahçeli Mah. - Dereli / Giresun
4. Kaynak Kişi: İpek Şirin - Doğum Tarihi: 1954 - Meslek: Ev hanımı - Derleme Yeri: Hisarkaya Köyü - Bulancak / Giresun
5. Kaynak Kişi: Halis Kılıç - Doğum Tarihi: 1945 - Meslek: Çiftçi - Derleme Yeri: Duman Köyü - Şebinkarahisar / Giresun
6. Kaynak Kişi: Fadime Akdemir - Doğum Tarihi: 1926 - Meslek: Ev Hanımı - Derleme Yeri: Piraziz / Giresun
7. Kaynak Kişi: Münevver Gülşen - Doğum Tarihi: 1946 - Meslek: Ev Hanımı - Derleme Yeri: Ünlüce Mahallesi - Görele / Giresun
8. Kaynak Kişi: Merve Cimşit, Şelale Bıçak, İnci Yayın - Doğum Tarihi: 1999, 1999, 1998 - Meslek: Öğrenci, Öğrenci, Öğrenci - Derleme Yeri: Akpınar Köyü - Güce / Giresun
9. Kaynak Kişi: Fatma Kirman - Doğum Tarihi: 1964 - Meslek: Ev Hanımı - Derleme Yeri: Ünlüce Mahallesi - Görele / Giresun
10. Kaynak Kişi: Hatice Menteşe - Doğum Tarihi: 1951- Meslek: Ev Hanımı -Derleme Yeri: Tepeköy Mahallesi - Yağlıdere / Giresun
11. Kaynak Kişi: Mine Karaman - Doğum Tarihi: 1943 -Meslek: Ev Hanımı - Derleme Yeri: Güney Köy - Merkez / Giresun
12. Kaynak Kişi: Adnan Yazıcı - Doğum Tarihi: 1978 - Meslek: Tarih Öğretmeni -Derleme Yeri: Süttaş Mahallesi / Doğankent
13. Kaynak Kişi: Hikmet Göncü - Doğum Tarihi: 1967 - Meslek: Çiftçi - Derleme Yeri: Çamlıbel Köyü / Doğankent

